

Oslo, 12. mai 2023

Klima- og miljødepartementet

INNSPILL TIL NASJONAL HANDLINGSPLAN FOR NATURMANGFOLD

Rett før jul vedtok FNs naturtoppmøte det oppdaterte rammeverket for oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfold. Det kom der en rekke banebrytende globale naturvernmål, for eksempel at minst 30 prosent av arealene skal gis vern. Vi takker departementet og Norge med innsatsen for å bidra positivt til å få i havn den internasjonale avtalen og ser nå fram til en rask stortingsmelding med plan for hvordan Norge vil følge opp på hjemmebane. Departementet har avholdt et fint innspillsmøte 28. april der det ble stilt tre hovedspørsmål og har samtidig invitert til å sende inn korte skriftlige innspill innen 12. mai. Her er noen hovedpunkter fra Naturvernforbundet relatert til departementets høringsspørsmål, og vi viser for øvrig til en omfattende fellesrapport med mange av de andre natur- og miljøorganisasjonene, som etter planen skal lanseres den 5. juni.

Naturavtalen handler om hva naturen trenger. Hva er behovene til ville dyr, planter og andre arter i naturen, og hvordan forstår vi hva naturavtalen må bety i Norge?

Naturen er i krise. Enkeltarter er truet, og bestander og økosystemer viktige for alt liv på kloden er i ferd med å gå tapt. Den største trusselen mot verdens arter, både globalt og her i Norge, er måten vi overforbruker naturen vår på. For hver nye, brede motorvei eller hvert hyttefelt vi bygger, går mer natur tapt. En nøkkel til å snu denne negative utviklingen finner vi i naturavtalens mål om 30 prosent vern. Målet sier ikke hvordan vi skal håndtere utbygginger – det handler om at 30 prosent av jordens arealer på både land og hav uansett skal vernes. Og at naturen vi verner, skal være representativ – at vi tar vare på et tverrsnitt av naturen. Ikke bare den naturen det har vært mindre konfliktylt å verne, slik norsk praksis har vært. Det holder altså ikke å stoppe en utbyggingsplan her og der. Vi må etablere flere varige verneområder, samtidig som vi må styrke vernet vi allerede har. I dag gis det dispensasjon fra vernebestemmelsene over en lav sko.

Vi vil også rette søkelyset på hva nordmenns private forbruk betyr for artsmangfoldet globalt. [En ny rapport, skrevet av Sintef i samarbeid med Naturvernforbundet](#), viser hvordan økt kjøpekraft har bidratt til å forsterke det globale tapet av arter. Sammenhengen mellom økt kjøpekraft og naturbevaring må bli et tema.

Norge har gode forutsetninger til å oppnå alle naturavtalens mål

Avtalen er til for å innfris, og Norge har både ressurser og forvaltning for raskt å sette i gang.

Et hovedgrep i den globale avtalen er at 30 prosent av arealene bør forbeholdes naturmangfoldet og restaurering, altså at 30 prosent av arealene beskyttes, mens forvaltningen av resterende 70 prosent må være bærekraftig. Dette bør være en god rettesnor også for nasjonale tiltak. Å ha et levelig miljø er

en menneskerett. Dette kan bli naturvernets tiår, og vi kan få til å verne 30 prosent av arealene også i Norge. Men da må våre politikere og vår forvaltning sette naturen, ikke utbyggingsplaner, i sentrum. Det er enda mye vi ikke vet om samspillene i naturen. Alle arter trenger et sted å leve. Hvis vi verner 30 prosent av naturen, sikrer vi overlevelsen til utallige dyr og planter.

Kommunene har en sentral rolle

All land- og kystnatur i Norge finnes i en kommune. På kort sikt er det helt nødvendig å utfordre kommunene til å disponere sine arealer i tråd med naturavtalen, inkludert å medvirke til å sette av 30 prosent av representativ natur til lands og til sjøs og tilsvarende omfang delvis ødelagt natur restaurering, basert på faglige råd og lokal medvirkning.

Samtidig kan kommunene enkelt vaske bort gamle, naturskadelige utbygginger fra planverket sitt, såkalt planvask, med naturavtalebriller. Dette betyr også at staten bør stille krav om at kommuneplanrullinger oppfyller kriterier viktige for å nå målene i naturavtalen. Kommuner som følger opp naturavtalemålene, bør belønnes. De som planlegger i strid med naturavtalemålene, bør møte innsigelse.

Vi mener kommunene også bør få melde inn deler av sine sjø- og landområder for å oppnå vernemålet, jamfør suksessen med ordningen for hummervern, altså utvidet til mer generelt vern. Mer vern bør komme nedenfra.

En del av debatten har dreid seg om å utvikle nye arealpolitiske virkemidler for å nå de nye målene. Vi er positive til naturregnskap, arealbudsjetter, arealnøytralitet og naturpositivitet og vil understreke at tiltakshierarkiet bør ligge fast som hovedvirkemiddel sammen med vern. Vi kan også se at det iblant finnes gode grunner til å kreve gjennomføring og bekostning av naturrestaurering som kompensasjon der inngrep ikke kan unngås, men vi mener ikke det vil være klokt å innføre generelle naturavgifter, ettersom det lett kan bidra til perverse insentiver.

Videre vil vi vise til rapporten [Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre](#), skrevet for KS i 2022, som peker på flere konkrete tiltak.

Vi trenger ekte vern, ikke papirvern

Det er behov for sterkere vern i eksisterende verneområder, både til havs og til lands. Altså mer effekt av vernet, ikke «paper parks». Se blant annet tidsskriftet [Natur & miljø nr. 2/2022](#).

Vi foreslår noen strakstiltak for å få norske verneområder opp til FNs standarder :

- Mulighetene for å søke om spesialtillatelse til å ødelegge natur inne i norske verneområder stoppes. Dispensasjonsmuligheten bør forbeholdes tiltak som ikke strider mot verneformålet.
- I alle norske verneområder bør vernet styrkes gjennom samarbeid mellom forvaltningssektorene, slik at naturskadelig aktivitet inne i verneområdene stoppes. Eksempler er tråling og oppdrett i og tett ved marine verneområder.
- Det være åpenbart at utbygginger av for eksempel veier i verneområder er helt uaktuelt.

Norges handlingsplan bør sikte på å nå 30 prosent vern nasjonalt innen 2030

- På fjellet, i skogen, langs vassdragene og i lavlandet må det etableres langt flere og bedre verneområder. Ordninger med frivillig vern må styrkes, samtidig som kommuner og lokalsamfunn involveres i å velge nye naturområder som fortjener vern.
- Nye verneområder bør også ligge nær der folk bor, for å fremme friluftsliv, helse, naturglede og for å gjøre det lett å holde oppsyn.

For å nevne et konkret eksempel kan vi for eksempel raskt verne 30 prosent av områdene norske Skagerrak og Oslofjorden ved ganske enkelt å styrke og utvide eksisterende verneområder, for eksempel fuglefredningsområder, hummerfredningsområder, landskapsvernområder og marine nasjonalparker. I tillegg er det allerede dokumentert viktig havnatur i særlig verdifulle områder (SVO-er), hvorav deler raskt bør kunne bli bevaringsområder.

Norsk natur- og sektorforvaltning bør sjekkes mot naturavtalen

En stortingsmelding om Norges oppfølging av naturavtalen må nødvendigvis også se på om naturavtalens mål og intensjoner ivaretas i pågående forvaltningsprosesser også ut over naturmangfoldloven og naturforvaltningen. Dette gjelder for eksempel bruken av skogbruksloven, plan- og bygningsloven, havressursloven, viltloven og hva skjer i jordbruksforhandlingene, forhandlinger om fiskekvotefastsettelse med mer.

Norges system for konsekvensutredninger bør også gjennomgås, med sikte på at de blir mest mulig faglig uavhengige og gir reell innvirkning på vedtak i både administrasjon og politikk.

Naturvernforbundets rolle

Naturvernforbundet, som Norges største medlemsbaserte naturvernorganisasjonen med god lokal tilstedeværelse, vil bidra til å spre lokal kunnskap og begeistring for sterkere naturvern. Våre lokallag kommer spesielt til å utfordre kommunene og kommunepolitikere på oppfølgingen av naturavtalen.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Truls Gulowsen
leder